

DEMOKRACIJA

Uredništvo: Trst, ulica Machiavelli 22-II. - tel. 62-75
Uprava: Trst, ulica S. Anastašo 1-c - tel. 30-39 -
Goriško uredništvo: Gorica, Riva Piazzetta 18 -
CENA: posamezna številka L 20. - Naročnina:
mesečno L 85, letno L 1.020. - Za inozemstvo:
mesečno L 150, letno L 1.800. - Poštni čekovni
računi: Trst št. 11-7223, Gorica št. 9-18127

Leto V. - Štev. 6

Trst - Gorica 9. februarja 1951

Izhaja vsak petek

Izjave in pozivi

Potem ko je »Neue Zürcher Zeitung« objavila dva daljša članka o Trstu, ki sta doignila zaradi svoje stvarne in nepristranske presoje posebno v italijanski javnosti veliko prahu, je bil njen dopisnik, kakor izgleda, povabljen h generalu Aireyu. G. povabljeni general mu je podal nekaj važnih izjav s prozornim namenom, da popravi vtis, ki so ga vzbudili dotodanji članki švicarskega časnikarja.

Ne bomo se ustavljali na vprašanja povrnitve Trsta Italiji. To je že stara pesem. Vsekakor pa je omenjeno vredno, da je najnovejša generalova izjava tako rekoč soppada z vestjo, da se bo sedaj tudi Sovjetska zveza pridružila predlogu za likvidacijo Svobodnega tržaškega ozemlja. Ni čuda, da so se nekateri tržaščani vznemirili.

Toda Sovjetska zveza je molčala, no razpahnje žerjavico je nato Sforza (na veliko nezadovoljstvo tržaških iredentistov) polil nekoliko vode, ko je dejal, da sedanji trenutek ni primeren za reševanje tržaškega vprašanja. Ozračje se je zopet pomirilo.

Ostala je samo generalova izjava, ki jo je istega dne kakor »Neue Zürcher Zeitung« v izveščku prinesel tudi »Giornale di Trieste«, seveda, prikrojeno svojim potrebam. Tam, kjer je g. general izrazil dopisniku svoje upanje, »da bo tržaško vprašanje nekoga dne rešeno s sporazumom med Jugoslavijo in Italijo«, je »Giornale di Trieste« dodal »seveda, vedno na osnovi tristranske izjave«. Ker je bila izjava dana švicarskemu časnikarju, a »Giornale di Trieste« do danes svojega dodatka, s katerim g. general že vnaprej odreja suverenim državam, kako se morajo sporazumeti, še ni preklical, ne moremo vedeti, kaj je prav za prav g. general stvarno povedal.

Dogodki so vredni, da si jih zapomnimo, ker nam nazorno prikazujejo, kako delajo na Svobodnem ozemlju visoko politiki.

V izjavah, ki jih je dal g. general Airey švicarskemu časnikarju, je med ostalim posebno poudaril generalovo prepričanje in željo, naj bi prihodnje volitve potekale v znaku borbe med komunizmom in protikomunizmom. V tem vprašanju pripominja dopisnik »Neue Zürcher Zeitung«, da je generalovo mišljenje v popolnem nasprotju s tem, kar je dotlej slišal. Drugod so mu namreč povsod rekli, da bodo volitve v znaku borbe za ohranitev Svob. tržaškega ozemlja.

Dopisnika torej ni prepričalo generalovo sklicevanje na žalov volivni izid leta 1949. Saj se je lahko spomnil, da so tudi tedaj proti mišljenju in hotenju uradnih krogov dobile stranke, ki zagovarjajo samostojnost Svobodnega tržaškega ozemlja, dobrih 40 odst. Zato ne bi bilo nič čudnega, ako bi se uradni krogi danes ponovno motili, posebno če bodo ljudje ohranili mirne živce kljub vznemirajočim vestem, s katerimi bodo skušali omajati njihovo borbenost in prepričanje.

Kar zadeva protikomunistično vzajemnost, ki naj bi vezala demokratične stranke, moramo poudariti, da smo jo posebno mi vedno zagovarjali, predlagali in želeli. Toda taka vzajemnost mora biti ssestranska. Ob želji, ki zveni iz izjav »Neue Zürcher Zeitung«, pa se uvrščeno vprašujemo: kje so pa osnove za to vzajemnost?

Ne bomo ponavljali tožb o problemu naših šol, o pomanjkanju kakršne koli odškodnine Slovencev za po fašizmu uničeno gospodarsko in kulturno imovino, o skrajno nedemokratičnem zapostavljanju Slovencev na vseh koncih in krajih. Od marčne izjave sem postopata zavezništva in italijanska politika v Trstu s Slovenci na način, ki ne dela zahodni demokraciji častil! Zato je posebno za nas Slovence nekoliko preveč, ako slišimo, da se pozivajo na protikomunistično vzajemnost, medtem ko nam na drugi strani odrekajo najosnovnejše pravice, kot je n. pr. z mirovno pogodbo predvidena uporaba lastnega jezika v javnih uradih in celo na sodiščih!

Tako postopanje je veda na komunističen, ne pa protikomunističen misli! Presenetljivo je, da se tega še danes na najvišjem mestu v Trstu ne zavedajo.

To so dejstva, ki jih demokratični in protikomunistični Slovenci bodo občutili, ker si demokracije nikakor ne predstavljamo v taki obliki, kakršno nam trenutno kažejo na Tržaškem. Če politične organizacije, ki nas zaničujejo, ki nas zapostavljajo in ki nas skušajo uničiti, nas ne morejo povzicati na zavezništvo, pa čeprav smo in ostajamo odločni protikomunisti. Demokracija, za katero se borimo, je drugačna, nesebična, širokogrudnej-

Obsodba LR Kitajske

Sredi januarja je postal mednarodni položaj izredno zapleten. Na eni strani je vlada Združenih držav nujno predlagala, naj politični odbor Združenih narodov obsodi komunistično Kitajsko kot napadalca in da preuči vprašanje sankcij. Na drugi strani je vlada ljudske Kitajske namignila v nekem svojem dvomnem sporočilu članicam Združenih narodov na možnost mirne ureditve korejskega spora in drugih vprašanj Daljnega vzhoda. Indija je tolmačila ta mig kot dokaz iskrene želje za poštena pogajanja in je skušala vse do zadnjega preprečiti obsodbo Kitajske.

Ameriška javnost je postajala nepreprečljiva, ko je videla, da se politični odbor ne zgane in obe zbornici kongresa sta odobrili resolucijo, ki je nujno zahtevala obsodbo kitajskega napada. Američane je pri tem posebno razočaralo zadržanje nekaterih držav, ki bi bile po njihovem prav za prav dolžne izkazati Združenim državam nekoliko več hvaležnosti za pomoč, ki so jim jo Združene države tako velikodušno nudile in jo še nudijo. Indija je n. pr. prav v tistem času poslala za žito, Francija zahteva orožje, Angliji je Marshallov načrt pomagal na noge itd. Americancem je bilo nerazumljivo, kako morajo ti isti ljudje sedaj tako ravnodušno gledati na ameriške, a tudi svoje vojake, ki umirajo v istem trenutku na Koreji, branec svojo in tujo svobodo.

Nesoglasja v demokratičnem taboru niso ostala skrita. Pričela je igrati Moskva in Peking sta smatrala, da je stvar prišla tako daleč, da lahko poizkusita razbiti nasprotje fronto. Peking je preko Indije sporočil, da se v primeru obsodbe sploh ne bo več pogajal, s čimer je prav za prav pričel groziti in izsiljevati, istočasno pa je posebe poudaril, da je pripravljen urediti vsa viseča vprašanja z državami, ki so za sporazum po kitajskem receptu. Moskva pa je po posredni poti spustila v zrak drug poskusni balon:

razširila se je vest, da je Moskva pripravljena jamčiti Italiji in Franciji notranjo varnost, ako se odredita svojemu zavezništvu z Združenimi državami!

Položaj je postajal mučen. Nepristranskega opazovalca je slika spominjala na »Društvo narodov« v časih, ko sta Mussolini in Hitler pričela s svojimi podvigmi. Dokler je bila po sredi majhna državnica, je Društvo narodov grozilo in delovalo, čim pa bi moralo nastopiti proti navedenima velesilama, je odpovedalo. Ob prosti plovi skozi Sueški prekop in platoničnih besedah so papirnate sankcije proti fašistični Italiji žalostno pogorele!

Izgledalo je, da se po pičlih 10-15 letih vračamo v takratne razmere. Proti Severni Koreji, državi de-

selega reda, je bil nastop solidaren. Toda proti Kitajski je pa druga stvar... Po mišljenju nekaterih te države ne bi smeli splošno, da je napadalec, morali bi zamizati in molčati.

Zakaj? Zato ker je močna? Naj bo zločin kaznovan vedno in povsod ali pa samo takrat, ako ga povzroči majhna sila?

Američani, ki niso bili prisotni pri zaključnih zenevskih homatijah, si s temi vprašanji niso razbijali glave; prvič v zgodovini so prvi v imenu Združenih narodov z vojaško silo nastopili proti napadalcu in za njih je samo ena pot — vztrajati v isti smeri.

Končno so se tudi omahujoče države zavedle resničnega položaja in nepopravljivega poraza, ki bi ga

doživeli Združeni narodi, če ne bi smeli nikogar obsoditi napada zato, ker bi se bali, kaj bo dejal napadalec, ki bi mu to škodilo. Sprejeta je bila resolucija, ki sicer obsoja napad, toda dovoljuje odložitev sklepanja o ukrepih proti napadalcu v primeru, ako bi pogajanja za premirje ali posredovanje usodno napredovala. Resolucijo političnega odbora mora sedaj odobriti še Glavna skupščina ZN.

Trenutno se sicer zdi, da je cesta za nadaljna pogajanja s Pekingom zaprta. Toda resnica je, da brez premirja Peking ne more upati na sedež v Združenih narodih, niti na ureditev vprašanja Formoze. Zato je vendarle upati, da še ni izrečena zaonja beseda o zadovoljivi ureditvi korejskega vprašanja.

Eisenhower poroča

Pretekli teden smo objavili uvodnik o »veliki debati«, o moči ameriške demokracije v svobodni demokraciji in v zvezi s tem poudarili dejstvo, da o najvažnejših dogodkih ameriške notranje in zunanje politike odloča javno mnenje. Trikrat so se Združene države znašle v tem stoletju v svoji zunanji politiki na usodnem razpotju, da odločijo o tem, če je iskati lastno varnost v obrambi samega sebe, v izolacionizmu, ali je iskati v kritičnem času rešitev v skupni obrambi evropske in ameriške civilizacije. Prvič se je ameriški narod odločil za lastno pot, za izolacionizem, ko je po prvi svetovni vojni glasoval za to, da Združene države zapuste Društvo narodov in Evropo. Drugič se je Amerika znašla pred istim vprašanjem po Hitlerjevem napadu na svobodne evropske države; odgovor je dal japonski napad na Pearl Harbour. In zdaj mora ameriški narod tretjič jasno po-

vedati, ali vidi svojo rešitev v skupni usodi z ostalim svobodnim svetom in zlasti z Evropo ali pa v omejitvi svoje obrambe na ameriško celino. Z drugimi besedami, ali v evropskih prestolnicah je v preteklem tednu Eisenhower o svojih vtiših poročal Trumanu in vladi, na tajni seji združenim senatnim odboroma za zunanjepolitične zadeve in za oborožene sile in enakima odboroma predstavniške zbornice, obširno pa o tem in o svojih pogledih na bodoče smernice govori pred celim kongresom in po radiu ameriškega narodu. Jedro vseh teh

Eisenhowerjevih izjav je bilo vedno isto: kot vojak je govoril jasno in odločno in ni o svojem mnenju dopustil nobenega dvoma.

Cipisal je vse težave evropske obrambe, omenil s skupno obrambo vezane ameriške žrtve, ni pa dopustil nobenega dvoma o tem, da morajo kljub vsem pomislekom Združene države v lastnem interesu sodelovati pri obrambi Evrope, zibelke zahodne civilizacije, od katere je tudi Amerika črpala svojo duhovno in materialno moč in svojo kulturo. Poudaril je, da zavisi od Evrope varnost Amerike. Zahodna Evropa ima za Združenimi državami največjo industrijsko zmogljivost, največji zaklad specializiranih delavcev; če bi se komunistična polastil vsega tega, bi se tehnična gospodarske in vojaške moči odločno nagnila na stran komunističnega bloka; z Evropo so ozko povezana politično in gospodarsko razna področja v Afriki in Aziji, ki bi z zavzetjem Evrope prej ali slej prišla tudi pod komunistično kontrolo, s tem pa bi bile Združene države odrezane od virov zanje življenjsko važnih surovin (na primer mangana, bakra, urana); ne bi trajalo dolgo in komunizem bi podjarmil vsu južnozgodno Azijo, ameriške ladje ne bi več dolgo plule po morjih in ameriška letala ne bi več svobodno letala po vsem svetu. Kot nadaljni razlog, ki govori za skupno obrambo zahodne civilizacije, je Eisenhower poudaril evropsko moralo, ki se postopoma dviga in se bo še nadalje dvigala s pošiljanjem ameriške pomoči v orožju in vojaštvu. Podrobno je navedel razne države, v katerih je naletel na dokaze obrambne volje in odločnosti, na nove ukrepe za povečanje vojaške moči. Ni prikrival, da vlada tu in tam tudi pesimizem, ali to ne sme ovirati pozitivnih naporov.

Evropsko obrambo je pa treba podpreti s pošiljanjem municije in orožja, kar predstavlja najbolj pereč problem. Poslati je treba tudi nove ameriške čete, katerih število se pa ne more določiti togo in tudi ne v nekakem razmerju s številom vojaštva, ki ga bodo postavile posamezne države, ampak mora ta moč biti prožna.

Končno je Eisenhower poudaril, da je za ves svet prišlo desetletje odločitve, da morajo obrambo zahoda energično voditi Združene države, da so sicer potrebne večje žrtve, ki so pa možne. Cena miru je sicer visoka, a cena vojne je še večja. Poudaril je še izključno obrambni značaj atlantske pogodbe in v tej zvezi omenil vprašanje časa. O času napada namreč odloča napadalec in zato mora Zahod pohiteti s svojimi obrambnimi pripravami, da ga čas ne prehiti. Če bodo Združene države in ves svobodni svet združili svojo silo in svoj duh, uspeh ne more izostati, je zaključil Eisenhower.

Jugoslavija zopet v ospredju

V časopisju se zadnje čase zopet veliko pisari o nevarnosti sovjetskega napada na Jugoslavijo. Posebej vodilni ameriški dnevniki smatrajo, da je ta napad zelo verjeten in poudarjajo nujnost, da se s primernimi izjavami Sovjetom že vnaprej pove, kako bodo zahodne sile odgovorile. Ne sme se ponoviti korejski primer, ko so komunisti na osnovi nekaterih ameriških izjav videli zunanjo ameriško obrambno črto na Filipinih, Formozu in Japonskem otočju. Zaradi tega so smatrali, da bodo lahko nezaknovani ugonobili južnokorejsko republiko, ki ji nihče ni obejal pomoči, niti ni jamčil svobode. O teh izkušnjah zahteva ameriško časopisje, da se v primeru Jugoslavije že vnaprej zavzame točno stališče. McCrebitnemu napadalcu je treba jasno povedati, kakšen odgovor bo dobil. To je najprimernejši in najsigurnejši način, da se ga pravčasno odvrne od nepremišljenih dejanj.

Razni nedeljski listi so nato prinesli vest, da London, Pariz in Washington baje že preučujejo koristnost in obliko izjave, ki naj bi Jugoslaviji jamčila njeno neodvisnost in nedotakljivost.

Poudariti pa moramo, da gleda svetovno javno mnenje na jugoslovanski problem popolnoma trezno. Jamstva in pomoč Titu niso združena z odobravanjem njegovega režima. Vsa pozornost in podpora, ki jo uživa in jo bo Jugoslavija uživala, je samo posledica njenega izredno važnega strateškega in političnega položaja. V zahodnem tisku prav vsi odkrito naštevajo kričeče hibe njenega policijskega režima, a obenem tudi navajajo vse one posledice, do katerih bi prišlo, ako bi Jugoslavija padla pod sovjetsko oblast. V primerjavi, ki jo izvajajo, nato izbira ni težka: trenutno je pametnejše podpreti Tita z vsemi njegovimi hibami, kakor pa spro-

žiti nevarni val malodušnosti, ki bi ga verjetno izvala pojava komunističnih vojakov na Jadranu, ob Severni Grčiji in na italijanskih mejah.

Djilas, ki je bil pretekli dni na obisku v Londonu, je na široko razpravljajal z vodilnimi angleškimi politiki o grozeči nevarnosti. Posredno mu je odgovoril tudi poluradni londonski dnevnik »Economist«, ki izraža navadno mišljenje angleškega zunanjega ministrstva.

Razdor v italijanski KP

Pomembna razpoka se je pokazala v italijanski komunistični partiji. Dva izmed njenih bivših močnih stebrov sta izstopila. To sta Aldo Cuccini in Valdo Magnani, oba člana parlamenta. Magnani je znan predvsem po tem, ker je organiziral najučinkovitejšo pokrajinsko organizacijo v Italiji. S partijo sta prekomila sedaj zato, ker nista mogla prebiti izdajalske kominformistične dogme, da morajo biti vsi tovariši, ne glede na njihovo narodnost, bolj zvesti Kremlju kot pa svoji domovini. Magnani je zato skupno s Cuccijem odločno nastopil proti tej ideji. Ni pa samo izstopil iz partije, temveč je javno izjavil, da mora biti slehernemu Italijanu brez izjeme prva in najvišja dolžnost braniti domovino, če bi bila napadena od kjer koli in od kogar koli. Z drugimi besedami, če bi Italijo napadla Sovjetska zveza ali katera koli izmed njenih podložniških držav, tedaj bi se morali italijanski komunisti kot rodoljubi, ki so dolžni predvsem zvestobo svoji domovini bolj kot vsem tujim državam, boriti proti temu napadalcu prav tako zagrizeno in odločno kot proti kakršnemu koli napadalcu katere koli ideologije.

In prav to je največji greh, ki ga kominform očitno nacionalističnemu komunizmu. To je prav ista vrsta komunizma, pod kakršnim je Tito o d p o v e d a l pokorščino Moskvi. Nevaren je predvsem zato, ker je postal voditelj močnega in daljnosežnega razkola v komunističnem svetu na obeh straneh zavese. Sedaj je ta razkol omajal italijansko komunistično organizacijo, ki je največja v Zahodni Evropi.

Navedeni razlogi imajo nesporno veliko težo in ne smemo se čuditi, da je zahodna diplomacija ubrala edino možno pot: poleg posojil za prehrano in industrializacijo Jugoslavije, poročajo tudi o pogajanjih za 100 milijonski dolarski kredit za jugoslovansko oboroževanje, v tem so pripravljala dela za Vzhodnosredozemsko obrambno zvezo, ki naj bi vključevala Jugoslavijo, Italijo, Grčijo in Turčijo. Omenjena zveza bi imela zelo važno nalogo tudi v primeru sovjetskega napada na države Bližnjega vzhoda, ki privlačujejo kremelske poglede zaradi svojega petrolejskega bogastva.

Vsekakor bo zanimivo opazovati, kakšne posledice bo imelo to zunanjepolitično dogajanje na jugoslovansko notranje življenje. Zahod se mora namreč zavedati, da bo imel v Jugoslaviji res zanesljivega zaveznika šele, ko bo stal za njim tudi zadovoljen narod, ne pa samo vladajoča klika. Med narodom in njegovimi trenutnimi diktatorji pa zija v Jugoslaviji danes tako globoko brezdno, da je iskreno istočasno zadovoljevanje obeh na daljši rok nemogoče. Zato bo tudi v tem pogledu morala zahodna politika v doglednem času pokazati, kako namerava ta prepad premostiti.

Omejitev gibanja madžarskih diplomatov v Zdrž. državah

Ker je madžarsko zunanje ministrstvo od 22. tega meseca dalje omejilo gibanje osebja ameriškega poslanstva na 30 km iz Budimpešte, se je ameriško zunanje ministrstvo odločilo za podoben ukrep, po katerem se osebje madžarskega poslanstva ne sme oddaljiti več kot 18 milj od Bele hiše, razen s posebnim dovoljenjem.

Beograjska sodba

Iz uradnih jugoslovanskih poročil posnemamo, da je beograjsko vojaško sodišče dne 3. februarja izreklo sodbo proti skupini političnih in vojaških osebnosti, obtoženih zarotniškega delovanja proti vladi in zvez s kraljevskimi krogi v inozemstvu.

Bivši minister Kosta Kumanudi je bil obsojen na 10 let zaporov, Velja Popović pa na 12 let zaporov. Bivši orožniški general Štepanović je bil obsojen na 8 let zaporov. Bivši poročnik Dušan Iljić je bil obsojen na smrt zaradi vojnih zločinov, Teodor Milasinić in David Dumjanović pa sta bila zaradi istih zločinov obsojena na dosmrtni ječo. Ostali obtoženci so bili obsojeni na kazni od 6 do 8 let zaporov.

Presenetljiv beg iz ČSR

Lani je padel v nemilost češki zunanji minister Vlado Clementis. Po »očiščenju« v duhu partijske strogosti je bil postavljen za načelnika oddelka v finančnem ministstvu. Od tedaj nismo o njem ničesar več slišali.

Da niso prilike na Češkoslovaškem, kot sploh v ostalih satelitskih državah, urejene in da je v pepelu tiela nevarna iskra, to je vsakdo na Zahodu prav dobro vedel, čeprav ni pričakoval takšnega razvoja.

Na Češkoslovaškem se je pripravljala pod vodstvom bivšega zunanjega ministra Vlada Clementisa titistična vstaja proti Gottwaldu zaradi njegove slepe pokorščine kominformističnemu bloku in Sovjetski zvezi. Zarota ni uspela in njen vodja je »izbral svobodo«.

Dalj časa nismo ničesar vedeli, kam se je Clementis zatekel. Sedaj pa javlja predstavnik ameriške visoke komisije v Nemčiji, da je Clementis v Nemčiji; dostavil pa je, da nima ameriška visoka komisija nič opraviti z njim in da niti ne ve, kje je.

Svoboda obveščanja in sovjetski sistem

Na zasedanju petnajstičlanskega odbora Glavne skupščine Združenih narodov, ki sestavlja osnutek konvencije za svobodo obveščanja, je ameriški predsednik Carroll Binder izjavil, da je Sovjetska zveza, ki trdi da je proti tako imenovanim »monopolom tiskar, prezila največjega teh monopolov — vsegomoženega monopolističnega sovjetskega sistema.

V zvezi s tem je omenil, da so komunisti leta 1947, ko je Sovjetska zveza prvič zahtevala, naj Združeni narodi obsodijo vojno propagando, napadli neodvisnost Grčije. V trenutku ko so Sovjeti uvedli berlinsko zapor, so v Združenih narodih obnovili podobne predloge. Dodal je, da je v zvezi z dogodki na Koreji značilen tudi trenutek, ki so ga izbrali za objavo lažnega in izdajalskega štokholmskega poziva za mir.

Libanonski predstavnik dr. Karim Azkoul je poudaril, da predstavlja vsegomožna država, ki razpolaga z vsemi sredstvi, da vsilji svoj diktat, večjo nevarnost za svobodo obveščanja, kot tako imenovani »monopol«.

Sovjetski »mir« po Titovi izjavi

Tito, ki je gotovo lahko v Sovjetski zvezi in zunaj nje preučeval komunistično doktrino, je v jugoslovanskem parlamentu tako-le opisal mir po sovjetskem polmovanju: »Pod mirom razumejo Sovjeti sledeče: »Stoj in ne premakni se!« Kakaj, dokler Te ne bomo požrili!« Če kdo s tem ni zadovoljen ali se pa proti temu upre, pa ga označijo za napadalca in kot nevarnost za Sovjetsko zvezo.«

Svobodni tisk temelj demokracije

V govoru, ki ga je imel pri otvoritvi novega sedeža lista »Washington Post«, je ameriški obrambni minister general George C. Marshall izjavil, da je svobodni tisk eden izmed temeljev ameriške demokracije in da ni nihče bolj odločno in bolj modro vztrajal na svobodnem tisku kot ustanovitelj Združenih držav. Ameriško časopisje je označil za »eno najobčutljivejših sredstev ameriške orožarne za svobodo«. Med drugim je dejal:

»Mnogokrat se citira izjava, ki jo pripisujejo Thomas Jeffersonu in ki je vredna, da jo omenimo: »Če bi moral odločiti, ali naj bi imeli vlado brez časopisov ali časopise brez vlade, bi se brez vsakega otekanja odločil za drugo.« Morda je to nekoliko pretirano, vendar pa jasno osvetljuje to gledišče.«

Vesti s Tržaškega

OZKI VIDIKI

V sredo dne 31. pr. m. je izšel članek dekana tukajšnje pravne fakultete, v katerem je, potem ko je obrazložil svoje spremenjene stališče glede vprašanja italijanske vrhovnosti nad Trstom, pozval one, ki imajo drugačno mišljenje, naj se ne dajo zavesti od strankarske strasti, temveč naj trezno presojajo stanje stvari in iz takega objektivnega stanja izvajajo svoje pravne zaključke. V svojem nadaljnjem razlaganju pa profesor Udina razpravlja o pravnih možnostih Svobodnega tržaškega ozemlja in je pripravljen tolačiti jih v smislu neizvedljivosti tržaške neodvisnosti.

Mi se popolnoma strinjamo s tem, da se ta resna vprašanja ne smejo obravnavati z jedkostjo in zajedljivostjo in da se vprašanje Trsta mora presojati stvarno.

Vendar v tem pogledu tudi g. Udina ni brez greha, saj je čisto zakonito zahtevalo po tržaški neodvisnosti označil za avstrijantstvo in je temu izrazu dal prezirljiv pomen, kot da bi gledanje na prirodno tržaško zaledje bilo stramota.

Za nas je pa vsekakor veliko bolj sramotno in dodajmo takoj tudi dokaj bolj nečastno zanikati mirovne pogodbe in naglaševati italijansko vrhovnost nad prostorom, kjer je ni, čeravno bi se zanjo zavzemali in zalagali predstojniki sodišč, katerim so bolj pri sreju politične manifestacije kot pa izpolnjevanje njihove službene dolžnosti. Brezvestnosti takega početja se izraža najbolj v nesposobnosti presojanja njegovih moralnih posledic.

Italija hoče, da se njena beseda vzame resno. Kdo pa bo jemal resno? Častno besedo Italije, ako za to častno besedo nimajo smisla in razumevanja celo sami predstavniki italijanskega pravosodja? Naj se g. Udina torej nikakor ne čudi, ako spriči take moralne neresnosti naših protivnikov tudi naše zadržanje ne more biti drugačno kot zadojeno s prezirljivim nezaupanjem.

Z gospodom Udino in njegovimi tovariši imamo samo eno osnovo za razpravljanje, in to je mirovna pogodba iz februarja 1947. leta. Ako jim je prav ali ne, samo na tej o-

snovi se bomo spuščali v diskusije z njimi. Zaman pa bodo čakali, da bi jim sledili na spolzko pot »tolmačenja gotovih pravnih dejstev«. Dejstvo je namreč to, da so oni v vprašanju veljavnosti pariških zaključkov interesirana stranka in da jim je ležeče samo na tem, da bi nas potegnili do priznanja stališča, ki nima ničesar skupnega z mednarodno-pravnim položajem Trsta. G. Udina pravi, da razume nas, da razume komuniste, ali da ne razume tržaških independentistov, ki jim podtika navezovanje na že več kot trideset let neobstoječo habsburško monarhijo. Ker gleda Italija na Trst le z nacionalističnega vidika, g. Udina ne gre v glavo, da odločajo Tržačani o svojih odnosih do Italije tudi z gospodarskega vidika. G. Udina tega ne razume, ker on v tržaškem vprašanju ne vidi drugega kot nacionalistične plati, kar je pač najboljši dokaz njegove politične ozkošrčnosti in kratkovidnosti.

Zato z njim razpravljati o Trstu in njegovi bodočnosti pomeni isto, kot se s slepcem pripraviti ob barvah.

Seja tržaškega mestnega sveta

Kot zastopnik tržaške občine v upravno komisijo industrijskega pristanišča v Zavrļah je bil izvoljen podžupan inž. Visintin. Odbornik inž. Bonetti je naznanil, da se bo razširila razsvetljava v nekatere predele, v okolici, ki so razsvetljave zelo potrebni. Župan je sporočil, da je prejel od Zavezniške vojaške uprave odgovor na svoje posredovanje glede interelacije občinskega svetnika dr. Agneletta, ki je predlagal, naj bi sodeloval pri ugotovitvi in odmeri voljaskih škod tudi izvedencem prizadetih občin. ZVU pravi v svojem odgovoru, da je že sedaj dovoljen priziv proti odmeri odškodnine na višjo oblast, ki hitro in nepristransko rešuje zadeve. Svetovalec dr. Agneletto je dodal, da smatra za neobhodno potrebno, da se pritegne k cenitvam škode izvedenca občine v prvi vrsti zato, da se vnaprej izključi vsak dvom o pravičnem in nepristranskem postopanju cenilnih organov. Samo tako bo mogoče onemogočiti nezupanje in kritike med prizadetimi posestniki. Zato vztraja dr. Agneletto na tem, da naj ZVU ponovno

svzame v preteres zadevo in prosi župana, da v tem smislu zopet posreduje.

Občinski svetnik dr. Agneletto je interpeliral glede nujnega popravila ceste z Opčin v Veliki Repen na področju tržaške občine, ki je res v žalostnem stanju, polna jarkov in luž, medtem ko je cesta na področju repentbarske občine lepa, široka in v najboljšem stanju.

Prav tako je interpeliral glede spoja vodovodne ceste Sv. Križ-Miramar z državno obalno cesto Trst-Sesljan, kar je potrebno, ako hoče občina, da se valorizira cona med železniško progo Grljan-Sv. Križ z novo stavbarko podjetnostjo. Končno je dr. Agneletto še naglasil, da je steza, ki vodi od miramarske železniške postaje do morja in ribiškega portiča in po kateri hodi dan in noč veliko število ribičev s Kontovelja in Prosečanov, ozka in brez vsake razsvetljave. Nekaj luči bi bilo dovolj za potrebno razsvetljavo, zlasti sedaj v zimskem času. Odbornik inž. Bonetti je odgovoril, da je ta razsvetljava v načrtu in da se bo izvedla.

Seja glavnega odbora SDZ

V nedeljo dne 11. februarja ob 9.30 je redna seja glavnega odbora SDZ. Tajištvo vabi odbornike, da se polnoštevilno udeležijo seje!

Ustanovni občni zbor SDZ v Trstu

Ustanovni občni zbor Slovenske demokratske zveze za mesto Trst bo v nedeljo 18. februarja t. l. ob 10. uri v prostorih Zveze v ulici Machiavelli 22-II.

- Dnevni red:
1. Pozdravne besede predsednika SDZ za STO;
  2. Volitve odbora mestne organizacije SDZ;
  3. Slučajnosti.
- Vabimo člane SDZ iz Trsta, ki so jim bila dostavljena vabila, da se zanesljivo udeležijo občnega zbora.

Jugoslavija in tržaški velesjem

Javljajo, da se Jugoslavija iz razlogov štednje letos ne bo udeležila tržaškega velesjema. Jugoslavija se bo udeležila le velesjemov, ki ji nudijo dovolj jamstva za razstavno in trgovsko koristnost. Tržaški velesjem pa tega jamstva Jugoslaviji ne daje.

Jugoslavija bo odprla kvečjemu na letošnjem tržaškem velesjemu informativno trgovsko pisarno. S tem ni rečeno, da se ne bi Jugoslavija v bodoče več udeleževala tržaških velesjemskih razstav.

Avstrija in tržaška luka

Iz »Primorskega dnevnika« z dne 27. januarja posnemamo, da je tiškovski urad federalne avstrijske trgovske zbornice objavil poročilo o razgovorih med predstavniki avstrijske trgovske zbornice, tržaške trgovske zbornice in tržaškimi izvozniki.

Poročilo pravi med drugim:

»Predstavniki federalne trgovske zbornice izjavljajo, da se avstrijsko gospodarstvo ozira na svoje zveze s Trstom in da Avstriji nečejo prizadejati nikakršnih težav tržaškemu pristanišču. Vendar je avstrijska zunanja trgovina odvisna od cen morskih poti, ker je pač tak-

šna današnja mednarodna konkurenca. V interesu Trsta je dvigniti avstrijski promet preko Trsta na zunanja tržišča.

Vendar so v Trstu pristaniške operacije mnogo predrage. Poleg tega jih je mnogo takih, da se ne morejo naprej izračunati. Morski promet je nereden in so zato direktna vkrčevanja oziroma izkrčevanja nemogoča, kar seveda povzroča mnogo dodatnih stroškov.

Prav tako so previsoke železniške tarife. Zato se morajo Avstrijci posluževati tudi drugih pristanišč, ki ugodno konkurirajo s Trstom. Avstrijci pravijo, da kljub temu ni oslabiljeno tržaško pristanišče, saj je l. 1950 okrog 60 odst. vsega avstrijskega prekomorskega eksporta prešlo preko tržaškega pristanišča. To je predvsem eksport v Levant in Bližnji vzhod.

Ljudska univerza in »Lega Nazionale«

Tržaška javnost je bila upravičeno razburjena, ko je pred kratkim osrednje žarišče tržaškega sovinitva pri »Legi Nazionale« odstavilo vodstvo Ljudske univerze v Trstu in postavilo novo vodstvo ob prilični podpori tukajšnjih domačih oblastev, ki so ta samovoljni in protizakoniti ukrep tolačili kot »politično oportunist v duhu časa«.

Odstavljeno vodstvo Ljudske univerze se je po upravni poti pritožilo proti nasilju in v svoji pritožbi uspelo.

Področno predsedstvo je izdalo odlok, s katerim priznava samostojnost Ljudske univerze in jo s tem pravno razvezuje vsake skupnosti z »Lego Nazionale«. Postavljen je komisar, ki mora v teku treh mesecev izvesti svobodne volitve novega vodstva Ljudske univerze.

Obvestilo kmetovalcem

Obveščamo zainteresirane kmetovalce, da bo kmetijsko nadzorništvo z vsoto, ki jo je stavila na razpolago ZVU, v sestemu od 1. januarja do 30. junija 1951, poleg že objavljenih prispevkov za zidavo govejih hlevov, za nakup poljedelskih strojev in za nakup semen krmilnih rastlin, nudilo še naslednje:

1. za nakup vrtnic izbranih vrst;
2. za nakup čebulic gladifolov,

- prav tako izbranih vrst:
3. za nakup kokoških jajc za nasad — odbranih pasem;
  4. za nakup kuncev (domačih zajcev), namenjenih za rejo prav tako odbranih pasem.

Kmetovalci, ki se mislijo poslužiti gornjih prispevkov, morajo Kmetijskemu nadzorništvu v Tehnični sekciji — ulica Ghega št. 6-I, predložiti prošnjo, in sicer do 15. februarja t. l.

Dolina

Pojasnujejo, da se je razpasla slišanva med našo živino, ker so nemarni kupci prinesli v Dolino po slišanvi okužene prašiče iz Furlanije. Ena krava je doslej že poginila zaradi nevarne kužne bolezni. Zato priporočamo vsem kmetovalcem, naj skrbno pazijo na svojo živino in naj jo pravočasno cepijo!

Zgonik

Postavljen je temeljni kamen za naš novi občinski dom. Svečanost je opravil sam general Airey ob navzočnosti področnega predsednika Palutana in dveh osebnosti ZVU. Verski obred je opravil domači župnik.

Župan Pirc je visoke goste pozdravil v slovenskem in italijanskem jeziku. »Primorski dnevnik« je napisal, da bi bilo treba pričakovati od področnega predsednika Palutana iste pozornosti pri odzdravnem govoru, mi smo pa bili prepričani, da nas bo v naši govorici pozdrvil vsaj vrhovni poveljnik zavezniških čet na Sto-ju general Airey, ki se ob slišanvi privedvah med italijanskim življenjem rad ponaša s svojim znanjem italijanskega jezika.

Razmere v občini Devin - Nabrežina

Pod tem naslovom je prinesla zadnja številka »Delca« daljši članek, v katerem kar mrgoli netočnosti in laži. Najbrž so se tovariši kominformisti ustrašili sporočila ZVU, da bodo morali zapustiti sedanje stoečke in začeti nov boj za volitve, ki bi jih ponovno prinesle v občinsko upravo. Ta njihov članek je prav za prav prvi volivni članek naših kominformistov, v katerem so nagradili kup laži na račun svojih političnih nasprotnikov. Sedaj so vzeli za tarčo skupino občinskih svetovalcev SDZ, ki je v sedanjem občinskem svetu za njihovo najmočnejša, zato tudi pri prihodnjih volitvah najbolj nevarna.

Pe mnenju tega člankarja se skupina SDZ sploh ni zanimala za nobene potrebe v občini, župan sploh ne šteje nič, še manj član občinskega odbora, toliko manj pa ostali občinski svetovalci. Vse, kar se je pri občini napravilo, doseglo ali urenilo, vse je za zasluga svetovalcev SIAU in nikogar drugega. Pa ne samo to, pač pa se je po mnenju tega pisarja naša skupina skrajno reakcionarno obnašala proti njihovim predlogom. Le trdi volji svetovalcev SIAU se je posrečilo, da so njihovi predlogi uspeli. Občinski odborniki SDZ so že v prejšnjih občinskih odborih kar spali. Kdo je pa takrat dosegel, da so se izvršila razna javna dela, katera ni treba tu naštevati, kajti zadostuje naj da se spomnimo stanja naših vseh leta 1945 ali pa junija 1949. Nekaj razlike menda je bilo opaziti v tem času! Naši zastopniki si niso nikoli lastili nikakega monopola zase, ker je bilo v preteklih letih vse

Pojasnilo

Zaradi ljubezni do resnice popravljamo našo sodbo o slovenskih radijskih poročilih na postaji Trst II. (glej članek v prejšnji številki »Demokracije«), ker smo se prepričali, da se uredniško osebje dosledno drži uradne oznabe glede predsednika področja in področnega predsedništva, čeprav stalno dobiva iz raznih virov poročila, v katerih kar mrgoli raznih »prefektura« in »prefektov«. V poročilu, ki ga je Radio Trst II. objavil 20. januarja ob 23.15 uri, je po pomoti prišla oznaka »v uradih prefektura« namesto v palači predsedništva področja ali v vladni palači, katerega je verjetno slišal naš dopisnik. Gre torej za čisto navadno pomoto, ne pa za namerno dejanje urednikov slovenskih radijskih poročil, ki se dobro zavedajo, da se pod preživeliimi izrazi skrivajo pobožne želje in težnje italijanskih sovinitov. Popravljamo našo prejšnjo vest, da ne bi kdo po krivici dožil kogar koli!

Novi predpisi o vajencih

Da bi rešili težko vprašanje učenja vajencev na področju STO-ja, je ZVU odobrila načrt, ki ga je predložil oddelek za delo in pri katerem sta sodelovala Delavska zbornica in Združenje industrijcev.

Ce se bo načrt obnesel, bo zaposlilo približno 1000 nezaposlenih vajencev in znatno povečalo število strokovno izučenih delavcev na področju STO-ja.

Predpisi, ki jih je odobrila ZVU s svojim ukazom št. 5, predvidevajo posebne prispevke v korist onih industrijskih in obrtniških delodajalcev, ki zaposlijo vajence. Ti prispevki bodo sedaj le začasni za obdobje do 31. decembra 1951 in bodo pokrili odgovarjajoče pogodbene datjave delodajalcev, to je plačo za delo ob praznikih, plačane dopuste in božične nagrade — poleg tega pa še zavarovalne prispevke, ki so jih delodajalci po zakonu dolžni plačevati.

Ukaz št. 5 ustanavlja nadalje urad za zaposlitev vajencev in komisijo za vajence, katero sestavljajo: po en zastopnik področnega urada za delo, oddelka za proizvodnjo, delavske zbornice, združenja industrijcev, združenja obrtnikov in en zastopnik pokrajinskega konzorcija za tehnično šolstvo.

Pojasnila za zaposlitev vajencev dobite pri Uradu za delo in ostalih strokovnih organizacijah.

Predavanje o Bernardu Shawu

Na pobudo britansko-tržaške skupine je predaval dne 30. januarja v »Auditoriumu« ZVU dr. Morgan, bivši ravnatelj prosvetnega oddelka Britanskega sveta v Londonu o nedavno umrlem slovitem pisatelju in dramaturgu Bernardu Shawu.

Predavatelj, znana britanska osebnost na področju prosvete in pisec raznih literarnih in socialno-vzgojnih del ter namestnik ministra dela od 1939 do 1945, je stajno opravljeno v soglasju z drugimi skupinami, ki so sodelovale v raznih odborih. Komunistov takrat pa ni bilo zraven, pač pa si jih našel dovolj takrat, ko je bilo treba vsako nujno in koristno delo sabotirati oziroma hujskati k sabotaži.

Sedaj naenkrat so oni najbolj aktivni in edino oni sami se brigajo za nujne ljudske koristi. Med drugim pišejo, da se je skupina SDZ uprla njihovemu predlogu za zgraditev slačilnice na športnem igrišču, a resnica je prav nasprotna. Zgraditev te slačilnice je predlagal sam g. župan in so ostali svetovalci SDZ skupno z drugimi glasovali za ta predlog brez nobenih ugovorov. O določitvi cene za prodajajočimjela delavcem je tudi nerazna laž, da se je njegovemu predlogu uprla skupina SDZ. Pač pa je res, da so nekateri naši svetovalci izrekli svoje mnenje v tej zadevi, kar je čisto naravno in demokratično. Vendar si ne bodo tovariši komunisti mislili, da imajo pri občinskih sejah pred seboj kakšen njihov komitej, ki le kima poveljem svojih diktatorjev... Svetovalci SDZ so le povedali svoje mnenje, naj se za delavske višje odstopej zemljišče po najnižji ceni, ki bi lahko bilo odobreno od višjih oblastev. Dejstvo je, da se je moralo zaradi višjih ukazov zvišati prvotno ceno na lir 30 ali celo 60 za kv. meter. Za vse te poviške je skupno z drugimi skupinami glasovala soglasno tudi SIAU.

Kar se tiče občinske ubožnice, pa ni to nikak predlog svetovalcev SIAU, pač pa izvira ta predlog že iz prejšnjih občinskih odborov. Bivši vodja obč. tehničnega urada g.

orisal lik duhovitega irskega pisatelja ter podal pregled njegovih večjih del in očrtal pomen njegovih literarnih izkustev.

Govornik je zlasti podrobneje orisal vpliv Shawovih del na sodobni anglosaški svet in sedanjo družbo.

Občinstvo je s ploskanjem toplo pohvalilo govornika.

2. številka »Stvarnosti«

V tisku je druga številka »Stvarnosti«. Kdor še ni kupil prve številke, naj to stori čimprej!

Revijo dobite v Trstu: v knjigarnah Stoka, Fortunat in Parovel; v časopisnih razprodajalnicah: na glavni postaji, pri openskem tramvaju in v ulici Roma; v Gorici: v Katoliški knjigarni.

Trst in sporazum v Regensburgu

Pri razgovorih, ki so se vršili v Regensburgu, so dosegli sporazum gledečasne tarife za prevoz iz Avstrije v severne luke. Sporazum določa prevoznino z ozirom na zemljepisno oddaljenost, toda z razliko od 17 do 30 odst. nad prevoznino za prevoz do Trsta.

Ta sporazum, ki je znatno bolj ugoden od prvotnega nemškega predloga, ki je določal splošno razliko od 15 odst., bo omogočil Trstu, da se tudi nadalje z uspehom poteguje za avstrijski promet.

Sporazum je sprejelo ravnateljstvo v Trstu in — če ga bodo sprejele — kakor je predvidevati druge stranke, bo stopil v veljavo 6. februarja ter bo veljal do 31. decembra 1951.

Vršila so se tudi pogajanja glede prevoznine za združeni železniški in vodni prevoz, toda niso mogli doseči nikakega sporazuma glede predložene tarife DOSDU. Obstaja upanje, da se bodo nadaljevala pogajanja, ki bodo upravičeno upoštevala tržaško gospodarstvo in kmalu dovedla do vzajemno zadovoljivega sporazuma.

Emigracija v Novo Zelandijo

Odposlanstvo mednarodne begunske organizacije (IRO) v Trstu poroča, da bo v kratkem prišel v Trst zastopnik novozelandske vlade, da izbere emigrante za Novo Zelandijo.

Mednarodna begunska organizacija je že pripravila vse potrebno za zaslisanje razseljenih oseb, ki živijo v taborišču in ki bo prihodnje dni.

Tozadavna obvestila so že bila objavljena v taborišču.

Za Novo Zelandijo pridejo v poštev naslednji prosilci:

- a) neporočeni moški in ženske in poročeni pari, pod pogojem, da sta zakonca voljna delati ali
- b) družine z ne več kot tremi otroki, pod desetim letom starosti;
- c) razporočenci, ločenci, vdove ali neporočene matere z otroki, pod pogojem, da nimajo več kot enega otroka starega pod pet let;
- d) mladina brez spremstva med 15. in 17. letom, ki se bo izučila v Novi Zelandiji raznih obrti.

Določena starostna meja je 55 let, toda v posebnih primerih se lahko raztegne na 60 let. Starim roditeljem bo v mnogih primerih dovoljeno, da spremljuje delavce.

Od srede do srede

31. JANUARJA: Politični odbor OZN je zavrnil predlog dvanajstih arabskih in azijskih držav glede Koreje in proglasil LR Kitajsko za napadalko. — Holandska vladna kriza je še vedno nerešena. — Truman je obljubil francoskemu vladnemu predsedniku Plévenu, ki je njegov gost, da bodo ZDA temeljiteje podprle francoski vojni napor v Indokini. — Na Koreji se vodijo borbe samo 18 km južno od 38. vzporednika. — Grof Sforza izjavlja, da temelji italijanska politika glede Trsta še vedno na znanem tristranskem predlogu, da pa zahodne sile želijo, da se zaradi spreminjenih političnih prilik Italija glede Trsta sporazume naravnost z Jugoslavijo.

1. FEBRUARJA: Tudi glavna skupščina OZN je proglasila LR Kitajsko za napadalko; Jugoslavija se je glasovanja vzdržala in izjavila, da ne bo sodelovala pri delu odbora za kolektivne ukrepe. — Vest iz Washingtona pravi, da bi se čete OZN na Koreji javno na 38. vzporedniku, če bi jim uspelo nadaljevati prodiranje proti severu. — Francoski vladni predsednik Pléven je došel v Kanado. — Venizelos je sestavil novo grško vlado, v kateri je 9 liberalcev in 6 socialistov. — Eisenhower je poročal kongresu o svojem potovanju po Evropi: do konca l. 1952 želi imeti v Evropi 40 divizij, glede Nemčije pa hoče doseči prej politični sporazum med prizadetimi državami.

2. FEBRUARJA: Angleški vladni predsednik Attlee je sprejel jugoslovanskega ministra Mitovana Djilas. — Po podpisu mirovne pogodbe bo Japonska obnovila svojo vojsko brez mornarice in letalstva; ameriške čete ostanejo še nadalje na Japonskem, japonski strateški otoki pa pridejo v ameriške roke. — Politični odbor je začel razpravljati o sovjetski obtožbi ZDA glede Formoze in bombardiranja kitajskega ozemlja. — V Franciji je zavladovalo veliko ogorenje zaradi osovoboditve nemških vojnih zločincev; sam »New York Times« piše, da gre za »kompromis med pravico in oportunitizmom«. — Angleška vlada je dvakrat zaporedoma zmagnala pri glasovanju o načrtu za podražavljenje železne industrije.

3. FEBRUARJA: LR Kitajsko ne priznava veljavnosti sklepa skupščine OZN, na podlagi katere je bila proglašena za napadalko. — Iz Češkoslovaške je izginil bivši zunanji minister Vlado Clementis. — Republika San Marino bo priznala LR Kitajsko. — Čete OZN naletavajo v bližini Seula na vedno večji odpor komunističnih čet. — Titoistični razkol se širi med italijanskimi komunističnimi in partizanskimi organizacijami v Emiliji. — Angleži odsvetujejo Američanom borbe za zavzetje Seula, zaradi predvidevanje komunistične protiofenzive. — Truman izjavlja, da bodo ukrotili napadalca predno bi temu uspelo sprožiti novo vojno.

4. FEBRUARJA: Francoski vladni predsednik Pléven izjavlja ob svojem povratku v domovino, da je sodelovanje zahodnih sil usmerjeno edinole k ocvanjanju miru na svetu. — Komunisti so pri Seulu prešli v protinapad. — Finska je izkazala svojo hvalčnost pokojnemu maršalu Mannerheimu ob priliki svečanega pogreba na državne stroške. — De Gasperi trdi, da bi bil italijanski izolacionizem v današnjih svetovnih prilikah neozdrljiv. — Indijski vseučilišni profesorji so podpisali izjavo, s katero obsojajo sklep OZN, ki je proglasil LR Kitajsko za napadalko.

5. FEBRUARJA: Bivši češkoslovaški zunanji minister Clementis je z letalom prbežal v Zahodno Nemčijo. — Jugoslovanski minister Milanov Djilas je iz Londona prispel v Pariz. — Ustanovljeno je predstavništvo Zahodne Nemčije v Beogradu. — Holandska vladna kriza še vedno ni rešena; medtem pa se vrstijo ostavke vodilnih mož glavnega stana. — Arabska liga ostro nastopa proti francoski politiki v Maroku. — Čete OZN so s počasnim napredovanjem prišle do 10 km pred Seulom; Kitajci pa pripravljajo protinapad na srednjem in vzhodnem bojišču. — Titoizem se je močno razpel v italijanski komunistični stranki.

6. FEBRUARJA: Tri zahodne vlade preučujejo odgovor Sovjetske zveze glede konference štiri; SZ vztraja, naj bi razpravljali v glavnem o Nemčiji. — Sam predsednik skupščine, Perizjek Entezam, bo posredoval pri kitajski vladi. — Indija se bo še dalje trudila, da vveljavi politiko miru glede spora s Kitajsko zaradi Koreje. — Ofenziva čet OZN na Koreji že obdaja od neposredne bližine prestolnico Seul.

Društvo „Pravnik“ poziva Varnostni svet OZN naj preišče nevzdržne javnopravne razmere na Svobodnem tržiškem ozemlju

Društvo »Pravnik«, strokovna organizacija slovenskih pravnikov na Svobodnem tržiškem ozemlju, ki ji na čelu stoji njegov nestor dr. Josip Abram, je poslalo dne 22. januarja t. l. Varnostnemu svetu zahtevno spomenico.

Spomenica ugotavlja, da je v hipu, ko je mirovna pogodba z Italijo stopila v veljavo nad predelom, ki tvori Svobodno tržiško ozemlje, prenehala suverenost Italije in je s tem ugasnila njena pravica, da na tem ozemlju še nadalje izvršuje svoje zakonodajne, pravosodne in vladne funkcije. Spomenica ugotavlja, da so se na podobno stališče postavila tudi mnoga sodišča v Italiji. Kasacijsko sodišče v Rimu, ki predstavlja najvišjo sodno oblast, je v nekaterih primerih sicer razsodilo, da je bil odvzem jurisdikcije prizadetega Kasacijskega sodišča nad STO-jem pred 15. septembrom 1947 nezakonit in neveljaven, toda nikdar ni došel je osporavalo dejstva, da je ta pravica ugasnila z dnem 15. septembra 1947, ko je stopila v veljavo mirovna pogodba.

Zatem pa navaja Spomenica primere, kako je v zadnjem času prišlo do poskusov, da bi se s sodnimi odločbami utemeljila trditve o nadaljevanju suverenosti Italije na tem ozemlju. Omenja rektorjev govor ob priliki otvoritve lanskega akademskega leta, ki je dal za te poskuse idejno pobudo. Njegovo tezo je nato usvojilo v svoji sodbi št. 23 z dne 14. septembra 1950 tudi Kasacijsko sodišče v Rimu, ki je v nasprotju s svojim dotedanjim zadržanjem ugotovilo, da Italija kljub mirovni pogodbi še vedno izvršuje in ima pravico izvrševati svojo jurisdikcijo na STO-ju. Temu se je pridružil nato še državni pravdnik pri prizivnem dvoru v Trstu, ki je bil pred letom dni poklican na to mesto iz Italije ne glede na sodnike na STO-ju in proti duhu mirovne pogodbe. V svojem govoru ob priliki otvoritve sodnega leta je sploh zanikal obstoj Svobodnega tržiškega ozemlja, trdil je, da je to še vedno Italija in pozval je Zavezniško vojaško upravo, naj prekliče ukrepe, s katerimi je bila Vrhovnemu kasacijskemu sodišču v Rimu odvzeta kompetenca za sodbe

sodišč Svobodnega tržiškega ozemlja. Spomenica ugotavlja, da imajo vsi ti poskusi namen, okrniti neodvisnost STO-ja tudi na sodnem področju. Pri tem se gre pa še delj. Našteti so tipični fašistični zakoni, ki do danes še niso bili odpravljani na Tržaškem.

V svojem nadaljevanju pobija spomenica trditve in dokaze, na katere se opirajo pri svojem delu rušilci STO-ja. Ta njen del je zelo pregledno sestavljen in v jarki luči prikazuje popolno nezakonito postopanje, ki ga danes uveljavljajo na Svobodnem tržiškem ozemlju nekateri najvišji organi v popolnem nasprotju z določili mirovne pogodbe, ki bi jo morali spoštovati in ščititi.

Zaradi tega se društvo »Pravnik« obrača na Varnostni svet kot na varuha celovitosti in neodvisnosti Svobodnega tržiškega ozemlja:

- 1) da opozori vlado republike Ita-

lije na nedopustno in nezakonito postopanje Vrhovnega kasacijskega sodišča v Rimu;

2) da pozove Zavezniško vojaško upravo, naj s primernimi ukrepi onemogoči, da bi tržiški sodniki tukaj nastopali kot pravosodni organi republike Italije;

3) da imenuje komisijo, ki naj na licu mesta preuči to vprašanje, vprašanje ureditve državljanstva prebivalcev STO-ja v skladu z mirovno pogodbo in sploh javnopravne razmere na STO-ju ter o vsem tem poroča Varnostnemu svetu.

Ob tej spomenici, ki je, v kolikor se ne motimo, druga po vrstnem redu, želimo, da bi društvo »Pravnik« uspešno nadaljevalo s preprečitvenimi razkinkovanjem nezakonitosti in pravnih pristranosti, ki so se tako razbohotile na Svobodnem tržiškem ozemlju, kajti pravna določila so tu, da jih spoštujemo, ne pa da si vsakdo kroji pravico po svoji lastni meri in željah.

Televizija v šolah

V Angliji preučujejo vrednost televizije kot učnega pripomočka v šolah. Grofijski svet v Essexu je v tem smislu delal poskuse v preteklih devetih mesecih in je predložil poročilo angleškemu radiu (BBC). Oblastva Essexu trdijo, da presega televizija filme, ker je cenejša. Neki uradni predstavnik je izjavil: »Upamo, da bomo prepričali angleško radijsko družbo, da nam bo napravila poskus z nekaterimi zgodovinskimi prizori in dramski obliki ter s tem omogočila, da ocenimo stvarno vrednost televizije.«

Operacija razkanih ustnic

S tehniki, ki je v rabi v newyorški bolnici, se nekatere prirojene napake človeških ustnic, kot na primer razkane (zajčje ustnice), nekatere špranje na ustnem nebu, ki se istočasno tudi pojavijo, dajo odstraniti s plastično operacijo v 48 urah po rojstvu. V 95 odst. slučajev je bil uspeh pozitiven. V bolj zapletenih slučajih pa sledi kirurški operaciji določeno obdobje v nadzorstva, katera utegne trajati tudi do 17 let starosti.

O negovanju češenj in češpelj

V zadnjih letih je prodaja češenj in češpelj precej nedonosna. Vzrokov je lahko več, mislim pa da v glavnem prihajata v poštev le dva glavna, in sicer:

- a) premalo pridelka na trgu,
  - b) slaba kakovost sadja.
- Ker je premalo pridelka na trgu, ne prihajajo k nam trgovci iz inozemstva, kakor je to bilo takrat, ko sta naša sadna trga v Gorici in v Krmini bila polna sadja. Zato je pridelalec uporabljen skoro samo za krajevne potrebe. Temu nedostatu moramo deloma odpomoči edino na ta način, da pomožimo pridelalec z novimi nasadi.
- Slaba kakovost sadja pa je le deloma posledica slabih vrst, in je v prvi vrsti iskati vzroka v dejstvu, da sadnemu drevju ne posvečamo zadostne pozornosti, bodisi v negovanju, in so zato glede tega najmanj zahtevna sadna drevesa.

V prvih dveh-treh letih bomo skrbski glavni vrh ali vrhova, (če je češnja vzgojena v dva vrha). To velja za češnje, medtem ko češpelje pustimo prosto rasti. V nadaljnjih letih pa bomo pri češnjah kakor pri češpeljah odstranjevali morebitno suho vejčje in pa tako imenovane roparje (to so poganki, ki odganjajo iz glavnih vej) ter veje, ki se v notranjosti krojne križajo. Moramo sploh paziti, da ne delamo češnjam kakor sploh vsemu koščicastemu sadnemu drevju, velikih ran, ker se v tem primeru pojavi iz nastalih ran smolkavost.

Kar se pa tiče prehrane, so češnje in češpelje prav tako zahtevne kakor vsako drugo sadno drevo. In kakor je slabo prehranjen človek mršav in bolj dovzeten za razne bolezni, tako nam nepogojeno sadno drevo zaostane v rasti in dá le slab sad oz sebe. Pri nas je sploh navada — zastarela sicer — da se češnje ali češpelje sadijo ob koncih trdnih vrst v vinogradih. Tukaj dobi jo ono malo hrane, ki je utegneno ukrasti trtam, katerim naš kmet bolj širokogrudno gnoji. Najbrž ker ga božja kapljica bolj pogreje in razveseli! — Zato, ako hočemo doseči lepó razvito drevo in na njem lep, vabljiv in trpežen sad, moramo češnjam in češpeljam, kakor sadnemu drevju sploh, primerno gnojiti. Gnojili bomo z dobrim hlevskim gnojem, ki ga podkopljemo ali podorjemo v jeseni, kar je najbolje, lahko pa gnojimo seveda skozi celo leto. Hlevski gnoj moramo spopolniti z umetnimi gnojili, in sicer z mešanico 2/4 superfosfata, 1/4 kalijeve soli in 1/4 žveplenikislega amoniaka v količini po 1 kg na vsakih 50 kg predvidenega pridelka. Če pa bomo gnojili samo z umetnimi gnojili, bomo to količino vsaj podvojili. Umetna gnojila raztrosimo v obsegu krojne drevesa. Češnja je zelo priporočljivo tudi gnojiti s stranišnico, z dodatkom približno 1 kg superfosfata na odraslo drevo. Stranišnico polijemo nekako v začetku marca ali proti koncu februarja na površino okoli drevesa do širine krojne, ali pa izkopljemo okoli drevesa jamice, v katere vlijemo tekočino.

Pobijanje škodljivcev

Ena izmed velikih napak naših kmetovalcev je, da posvečajo pre-

malo skrbi pobijanju raznih sadnih škodljivcev, bodisi živalskih kot glivičnih. To se zlasti maščuje pri češnjah in češpeljah, ki nam zato postajajo črvice in zaradi tega niso primerne za prodajo. To velja zlasti še za češnje.

Proti glivičnim boleznim (to je rja, ki se odraža z rjavo nakapanim listjem, n. pr. tako imenovana »bolezen meglega nastopa v nizkih legah, kjer listje odpade že julija meseca) bomo škropili s 3 odst. brozgo modre galice in apna neposredno pred pričetkom brstenja (pri nas v drugi polovici februarja).

V drugič bomo proti tem boleznim škropili z največ 3/4 odst. brozgo modre galice in apna, v mesecu juniju.

Navadne živalske bolezni češnje so zimski pedic, uši in češnjeva muha.

Zimski pedic je metuljček, katerega samec nima peruti in zleze po deblu na češnje že v jeseni ob nastopu prvega mraza. Tu jo čaka samec, ki jo oplodi, nakar izleže jajčeca na češnjeve popke. Iz teh jajčec se spomladi, ko začnejo češnje odganjati, izležejo in razvijajo črvički, ki se hranijo s češnjevim listjem. — Napada predvsem eno vrsto, ki začnejo bolj zgodaj poganjati. Ko je črviček doživel, se spusti po svoji nitki z drevesa in se v zemlji zabul.

Proti pedicu se lahko borimo na dva načina. Jeseni privežemo okoli debla dobro lepenko, ki jo nato namazemo z mazilom, znanim pod imenom »Tritanglefoot«. Paziti moramo, da ostane krojna drevesa prosta, ker bi v nasprotnem primeru pedica zlezla na drevo po kakšnem kolu namesto po deblu. — Drugi način pobijanja pedice je škropljenje. In sicer bomo v ta namen brozgi, ki jo bomo škropili proti rji, kakor je zgoraj opisano, primešali 3-4 odst. miscodrina. To škropljenje je nekoliko drago, je pa zato zelo učinkovito, in-ako škropimo vsaki 2-3 leti (ker vsako leto sploh ne smemo škropiti z miscodrinom), se nam to škropljenje zelo izplača: drevó zadobi bujno raste s temno-zelenim listjem in sad ostane lep, zdrav in trpežen. Poleg tega pa z miscodrinom uničimo tudi morebitno zalogo uši. Če pa bi se uši kakor koli pojavile,

(Konec na 4. strani)

Ad RADIO TRST II:

SODELOVANJE BREZ ZARDEVANJA

»Primorski dnevnik« je že večkrat prekosil samega sebe. Zadnji primer tega žalostnega rekorderstva je spet sobotni »Odgovor kruhoborskim begunskim kleceplazcem«, kjer ni nadkrilil samega sebe le v izbiri nizkotnih izrazov (ki so, kot kaže, najmočnejša »kulturna« pridobitev, ki jo je na »zmagovitih bajonetih« prinesel v Trst), ampak tudi v pozabljenosti, katere je dokazal za stvari, ki niso stare niti dve leti.

Ne bomo se ustavljali ob blatenju in žaljenju, katerega si »Primorski dnevnik« dovoljuje do tistih kulturnih delavcev, ki se ne strinjajo z režimom, katerega on zagovarja. Njihovih zaslug za slovensko šolstvo na Tržaškem in na radiu, izrazoslovje, kakršnega se poslužuje »Primorski« in ki ga ne najdemo niti v besednjaku zadnjega hlapca, ne more omajati. Radi bi se pa v razgovoru o radijski postaji Trst II v zvezi z naporji, ki jih kažejo ljudje okoli »Primorskega« in »Slovensko-hrvaške prosvetne zveze« za ponovno sodelovanje pri tej naši postaji, katerega smo pričeli danes teden, ustavili pri nekaterih stvareh, katere je »Primorski« namerano zamolčal, oziroma jih hoče danes, ker mu gre v račun, enostavno potvarjati. Zato bomo pač mi osvežili spomin na nekatere značilnosti.

Kdor jebral zadnja članka »Primorskega« o Radiu Trst II, je nujno moral dobiti vtis, da je leta 1949 krog okoli SHPZ prekinil sodelovanje s to postajo zaradi tega, ker je ta postaja »pred dvema letoma in pozneje oddajala tako sramotilne vesti o jugoslovanskih državnikih, ... da noben pošten in domoljuben Slovenec pri najboljši volji ne bi mogel sodelovati pri takšni roboti, kot pravi »Primorski« sam. Krivda naj bi bila torej izključno na vseh. Zdaj pa pogledimo za dve leti nazaj. Članki »Primorskega« takrat nikjer ne valijo krivdo za prekinitve sodelovanja s to radijsko postajo na kakšne »sramotilne vesti o jugoslovanskih državnikih« in podobno, ampak je naprtil vso krivdo popolnoma drugemu oddelku radijske postaje, to je oddelku za govorništvo, ki ji je boja odvezmal eno oddajo za drugo: oddajo za mladino, sindikalno oddajo, oddajo za pionirje, poročila o kulturnih aktualnostih in morda še kaj. Takrat »Primorski« in njegovi trabantni niso grmeli proti »političnim« nezaljšnostim, katere so se dogajale na Trstu II, ampak proti »kulturnemu nastitju«, katerega oni kot »vedni predstavniki tržiških Slovencev« niso mogli več prenašati. Danes so spet pripravljene sodelovati s Trstom II, in sicer prav v okviru kulturnega programa, kot so sami povedali, torej tam, kjer se ni — kot bo logično sklepal vsakdo — nič spremenilo. Ali ni to nenavadno podobno odločitvi, da so zdaj tudi oni pripravljene hlapčevati »sramotilni« okupacijski »pravici«, postal torej enak »kleceplazec« in »petoliznik«, kot to očitajo tistim, ki v neizpodbito korist poštenih Slovencev vodijo to postajo? Ali torej le niso »pripravljene pljuniti na vse, na kar so še do večraj prisegale?»

Ali pa je tovaršem želja po »kulturnem« sodelovanju samo pretveza, ker bi hoteli doseči na tej postaji nekaj več? V sobotnem članku so namreč zelo lepo vprašali, zakaj »ne bi smeli sodelovati na tržiškem državnem radiu, ki naj bi bil po njihovem mnenju (namreč po mnenju »begunskih kruhoborskih petoliznikov« - op. ur.) njihov monopol in radijska postaja, na kateri imajo pravico povedati svoje mne-

nje vse politične struje med tržiškimi Slovenci. Gotovo! »Primorski« je tako potrdil, kar smo rekli v našem zadnjem članku: da si želi v vidu volitev na Tržaškem dobiti možnost za kak volivni govorček na radiu Trst II. Za to priznanje smo »Primorskemu« hvaležni.

Se bolj pa bo »Primorskemu« najbrž hvaležno kominformistično »Delo« in njegova »Slovensko-hrvaška prosvetna zveza«. Kajti »Primorski« je povedal, da imajo enako pravico kot on, zahtevati zdaj sodelovanje na radiu Trst II tudi tržiški kominformisti, ki se, kot sišimo, tudi že pripravljajo, da bi »pozabile« preteklost in ponudili svojo »kulturno pomoč« Trstu II. A »Delo« je nadvse hvaležno »Primorskemu« še zaradi nečesa drugega. Ker res ni pravično, da bi na tržiškem »državnem« radiu imel monopol samo eden, ampak imajo na njem pravico povedati svoje mnenje vse politične struje med tržiškimi Slovenci, bodo odslej tržiški kominformisti (mi se temu s hvaležnostjo odrekamo) lahko izrazili svoje mnenje tudi po radiu Koper, ki je namreč tudi »tržiški državni radio«, na katerem pa ima monopol samo eden.

Vodstvo tržiškega radia stoji totej pred zelo lepimi perspektivami bodočega sodelovanja na slovenski postaji Trst II. Če se odloči, da pozabi na vse žalitve izpred dveh let in znova odpre vrata ljudem, ki nimajo niti toliko takta, da bi se pred tem, ko stavljajo zahteve, opravičili za iznesene žalitve, potem bo moralo po vsej logiki odpreti vrata tudi kominformistom. Zal nam je samo eno: da bo radijska postaja Trst II — če se vse uresniči — izgubila dosedanj ugled pri vseh tistih Slovencih, ki so tu in onstran meje videli v njej neomejenga predstavnika tistih načel, ki so svetla tradicija zahodne omike.

A. P.

Naše delo na polju v tem mesecu

Na polju preorjimo njive za spomladansko setev, brž ko se osuše. Podorjemo hlevski gnoj za razne okopavine. Ponekod bo treba konec meseca dodati ozimnemu žitu nekaj nitrata, in sicer na 1000 kvadratnih metrov 15 kg. Trosimo ga v treh obrokih. Pripravljamo in čistimo žitno in drugo seme. Odkremo tudi primeren semenski krompir, katerega spravimo v kleti na poseben prostor.

Na travnikih opravimo ta mesec mnogo dela. Pobiramo trnje, kameenje in mah, ravnamo kratine ter gnojimo. Razvažamo gnojnico po travnikih. Očiščene travnike moramo tudi obsejati, a ne le z drobitjem od sena, marveč moramo seme tudi kupiti.

Vse senožeti moramo prevleči z ostró brano. Najboljša je travniška brana. Če te nimamo, pa vsaj z železnimi grabljami, da odstranimo mah. Senožetim, kjer je mah, moramo tudi pognojiti, zakaj mah raste tam, kjer je premalo hrane za travo. Tudi deteljiska moramo prebrati in pognojiti.

V sadovnjaku nadaljujemo s strganjem in razkuževanjem debel. Drevju gnojimo tako, da ne pokladamo gnojil ob deblu, ampak pod kapjo. Gnojimo z naslednjimi umetnimi gnojili: 0,50 kg do 3 kg superfosfata, 0,25 do 2 kg kalijeve soli ter 0,25 do 2 kg amonijskega sulfata na vsako drevo, po velikosti in starosti.

Franc Saleški Finžgar osemdesetletnik

Franc Saleški Finžgar je bil rojen v Doslovičah na Gorenjskem 9. februarja 1871 v družini skromnega vaškega krojača. V njegovi brezniški fari je bilo rojenih mnogo velikih slovenskih mož: pesnik Francé Prešeren, pisatelj Matija Cop, slavni čebelar Jansa, itd.

Finžgar je posejal osnovno šolo v rojstni vasi in v Radovljici, srednjo šolo in semenišče pa v Ljubljani. L. 1895 je bil posvečen v duhovnika. Kot duhovnik je deloval v glavnem med našim delavskim in kmečkim ljudstvom. Na zadnje je služboval v ljubljanski trnovski fari.

Finžgar nam je mojstrsko opisal dušo in srce slovenskega kmečkega človeka. Pisateljati je začel že v gimnaziji. Njegovi prvi deli sta »Gozdarjev sin« in »Zaroka o polnočici«. »Dekla Ančka« in »Prerokovanje« sta prav tako znani njegovi povesti. Njegovo najbolj čislano de-

lo je roman »Pod svobodnim soncem«.

Finžgar je nameraval napisati za slovensko mladino še pet romanov iz slovenske zgodovine, pastirsko delovanje pa mu je onemogočilo poglabitev v potrebna znanstvena preučevanja.

Napisal je tudi drame. Stiri glavne so: »Divji lovec«, »Naša kri« (dejanje poteka za Napoleonovih časov), »Veriga« in »Razvalina življenja«, ki jo je pred kratkim uspešno vprizorilo tudi Slovensko narodno gledališče v Trstu.

Urejeval »je družinsko revijo« »Mladika« in bil stalen sodelavec Mohorjeve družbe.

Finžgar je znan tudi zaradi svojega socialnega delovanja. Organiziral je mnogo hranilnic in posojilnic, kmetijskih zadrug in prosvetnih društev.

Franc Saleški Finžgar je postal zaradi svojih književnih zaslug član slovenske Akademije znanosti in umetnosti.

Pri slovenski časti

Pa povsem upravičeno, saj je Dagmar, visoka, krepka razvita Nemka z gostimi, košatimi temnimi lasmi ter s svojimi srčastimi, živo pobarvanimi ustnicami, v stajerskem dekliskem kroju kaj spretno mešala glavo in srce mladim in starim častnikom, da so kar noreli zanjo in vzklikali med sabo: »Sunce ti žarko, cura kao jedna Šumadijka, visoka i divna, puna vatre!« Istočasno pa je Dagmar bila zvita nemška vohunka in skrivna voditeljica mestne, zlasti dijaške »Hitlerjeve mladine«.

»Od kod, prokletok«, se je Štefan sam pri sebi vzdregel, »je graški radio, ki je pred Hitlerjevim vdorom znal celo slovenski, mogel tako natančno védeti o globini in širini jugoslovanskih protitankovskih jarkov in gnezd tam za Spuhljem in jih smešiti, da bodo še »krave lahko čeznje skakale, kaj da bi jih ne zmogli nemški oklepniki«, od kod, vraga, je vse vedel, če ne od Dagmar, ki se je s kolesom vozila dol na polje k svojim častniškim ljubimcem? Naj jo zlomek!« Nazadnje jo je pa le, je Štefan obšlo zadovoljstvo, skoraj zadržnilo, ko so slovenski orožniki njo in vso njeno nemško študentovsko gručo s tistim zagonetnim »umetnikom« Walterjem Fürstom vred zasačili pri hitlerjevskih nočnih vajah v Pirihovalni tovarni, da so premnogi na naglem begu

popustili celo svoje telovadne copate. Škoda, da so vrage bili povezani do samega Belgrada, do nemškega veleposlaništva v Belgradu in da jim ob vsem strogem procesu niso mogli do živoga!

Štefana je grizel ta razburljiv spomin, zlasti še Dagmarina drznost, ko je vpričo stroge komisije, v kateri je bil tudi Štefan, zabrusila in zapretila samozavestno, da v ptujškem parku ne bo dovolj vej, na katerih bodo viseli Slovenci, če se njej in članom njenega zasebnega športnega krožka skrivi le en sam las. In oblast je v svoji strahopetnosti zares vso za devó zamečkala, krivce oprostila in jim dala potuho. Dagmar se je prav zmagovalno, še bolj oholo postavljala pred soščolci in soščolkami (Štefan je zvedel od Anice!) in samozavestno ter drzno vedla pred profesorji. Štefanu pa je nekoč, ko jo je srečal, vrgla tako srdit in maščevanja poln pogled, da si jo je dobro zapomnil. Gorje, če bi se sedaj kje srečala! Neusmiljeno bi se znesla nad njim. Dolge veje drevja v parku, ki so segale čez steze, bi zares bile žive vislice. Krvniki, nacisti se pa že itak mude pod njimi. Tu vojak nacist vede pod roko neko mestno žensko, ondi stoji spet parček, nacist in hitlerjanka. Tam naprej na drugi klopi ob dravskem nabrežju sedita spet dva zaljubljenca, nacist in kajpak hitlerjanka. Štefan bo moral mimo njiju! Temačno je in na daljo še ne more razločiti, kakšna in kdo je ženska in kdo moški. O, da bi le nikogar znanega tod ne srečal! Da bi ga le kdo ne spoznal in ustavil! Ob toliknih povodnji nacistov v parku bi ga brž do bili v pest!

Onadva, ki sedita na klopi in se jima Štefan bliža, gresta Korenjakovemu visokoščolcu precej na živce. Jój, če bo nevarno, se bo takoj ustavil in obrnil. Štefan napenja oči, da bi ugotovil, kdo je ženska in kdo je moški. Kruci, nekam znana obraza!

Tisti hip se ženska nenadoma okrene in pogleda navzgor, od koder prihaja popotnik. Kakor da je pred Štefanom udarila strela, obstoji kot ukovan. Srce se mu stisne. »Dagmar! Vrag jo! Dagmar!« In moški, ki tudi steza vrat, je kakor onile zagonetni »umetnik« Walter Fürst! Pa še cepico policijskega častnika ima! Gromsko, kam je Štefan zašel! Gorje, če pojde naprej in mimo njiju! Dagmar pozorno bulji v temo proti Štefanu. Ta pa se brž zasuče na peti in žuri nazaj, sprva ob ograji, potem pa naglo krene na desno h gredi in preko nje v grmičevje in brzo, brzo na druge steze.

»Hast du, Walter, gesehen, wie der Teufel verschwunden ist?« (Valter, si videl, kako je zlomek izginil) je Dagmar začudena dregnila svojega ljubimca.

»Wer war denn? Kennst du ihn, Dagmar?« (Kdo je bil? Ga poznaš, Dagmar?) je Valter brž postal pozoren.

»Nein, Aber wahrscheinlich war ein windischer Hund! War auch ein Hase dazu!« (Ne, Ampak verjetno je bil kak slovenski pes. Bil je hkrati tudi zajec!) je Dagmar izlila svoje sovraštvo in svoj prezir do Slovencev.

(Se nadaljuje)

Vesti z Goriškega

GORISKO UREDNISTVO: GORICA, RIVA PIAZZUTTA 18

RAZPIHNILI SO SE

Zaradi nestrpnega in divjega sovražstva, ki ga italijanski tisk nenehno goni proti slovenski manjšini v Italiji, kateri stano odredka njene jezikovne pravice, smo v naši številki od preteklega tedna, giboko uverjeni, da se naši manjšini v Italiji godi velika krivica tudi zaradi nastopov raznih uradnih krogov, ki nisočar ne stori v obrambo te naše manjšine in jo tudi sami očitno zatirajo; napisali krepke besede, ki so imele namen zbuditi pozornost pri beograjski in pri rimski vladi. Vsebinska in zaključek našega članka je vsake-mu poštenemu človeku povedal, da je bila naša zahteva, da tudi Jugoslavija ukine vse jezikovne pravice, ki jih uživa italijanska manjšina v njenih mejah, zgolj kluc po enakopravnosti in pravičnem ravnanju z narodnimi manjšinami. Mi nismo zahtevali, da Jugoslavija začne s preganjanjem Italijanov, ampak da začasno ukine tiste pravice, ki jih oni imajo, nam pa jih vsi italijanski krogi sovražno odrekajo, ker hoče tudi vlada našo manjšino uničiti.

Pametni in trezni čitatelji, predvsem pa prizadeti Slovenci v Italiji, ki jim gre res za obrambo svojega jezika in za narodno čast, so naš članek razumeli in opravičili ter tolačili pravilno kot nujno zahtevo po enakopravnosti.

Represalija je institucija, ki jo tudi mednarodno pravo pozna in opravičuje. Ta institucija, to razume vsak, kdor ima le količkaj pojma o njenem namenu, ne odpravlja pravice nekoga, ampak jo začasno samo ukinja z namenom, da prisili drugo sovražno stranko k spoštovanju njenih obveznosti in dolžnosti.

Ne gre torej za kako nacionalistično zadržanje od naše strani proti italijanski manjšini v Jugoslaviji, saj smo prav mi iznesli večkrat v našem listu misel, da bi imele obe manjšini enak statut. Tako bi hkrati dosegli tudi to, da bi imele obe državi vso korist, da ravnajo pravično z jezikovnimi manjšinami v svojih mejah, ker bi sicer prišlo do avtomatičnega odvzema pravic manjšini na drugi strani.

Niti ni naš list in članki, ki jih v zvezi z manjšinskimi vprašanji prinaša, šovinističnega duha, ker smo mi stali vedno na stališču popolnega demokratičnega ravnanja z jezikovnimi manjšinami in smo prvi in edini stavili v povojnem času zahtevo po enakem statusu. V dokaz temu bi mi lahko objavili naše tozadevne spomenice.

Kakšen odjek pa je imel naš članek? Mnogi naši ljudje so pričakovali silen odpor od strani italijanskih šovinistov. Pazljivo smo dan za dnem listali znane italijanske nam sovražne časopise in tudi pridno pripravljali gradivo in razloge, ki naj bi naš članek opravičili. Na žalost pa in na naše veliko začudenje in presenečenje se ti oglasita namesto italijanskega tiska... »Primorski dnevnik« in »Soča«! Glej ga no šmenta, tega pa res nismo pričakovali!

Kaj pa pravita »Primorski dnevnik« in »Soča«? To, da je Jugoslavija »demokratična« in že zaradi tega mora ravnati z italijansko manjšino pravično in »demokratično«, ne glede na to, kako ravna Italija z našo manjšino v svojih mejah. Trdita, da z našim člankom priznavamo, da je Titova Jugoslavija demokratična in ne zločinska, kot jo navadno prikazujemo. Da smo z našim zadržanjem pripomogli k temu, da ni prišlo do priključitve Gorice, da smo šovinisti itd. In še da pozivamo »beograjske diplomate, naj izrabijo pogajanja v Rimu« za dosego dejanske učinkovite zaščite slovenske manjšine v Italiji.

Izgleda, da je prav za prav ta naš poziv na »beograjske diplomate« kriv tolikega ogorčenja odpora v uredništvu »Primorskega« in »Soče«, to pa zato, ker smo očitali beograjskim diplomatom, da so na mirovni konferenci pozabili zaščititi slovensko manjšino v Italiji.

Na očitke, ki nam jih sedaj prinašata »Primorski« in »Soča« odgovorjamo kratko, da smo se obrnili na Jugoslavijo samo zaradi dejstva, ker tam pač nekdo vlada, tudi če gre v splošnem za nasilno vlado. S tem nismo mi niti za pličico spremeniili našega mnenja o komunističnem režimu, od katerega terjamo vrnitev pogaženih pravic in svobodnih jugoslovanskim narodom kot celote. Priznati, da italijanska manjšina v Jugoslaviji ima večje pravice od naše v Italiji, še ne pomeni priznati, da je komunistični režim v vsakem oziru pravičen, saj dobro vemo, da je v ostalem italijanska manjšina v istem kritičnem položaju kot vsak drug jugoslovanski državljani pod trdim in krivičnim komunističnim režimom.

Sicer pa naj se rdeča lista nikar ne bahata, saj je predvojna Jugosla-

vija prva pokazala veliko strpljivost in spoštovanje vseh pravic italijanske manjšine in je ni na drugi strani preganjala, kakor danes Titov režim preganja vse jugoslovanske državljane. Rdeča lista se nimata torej s čim bahati in ponasiti!

Svojo demokratičnost izkazuje komunistični režim v Jugoslaviji s tem, da prepoveduje vsem državljanom celo misliti. In vsako misel, ki ne gre v smeri komunistične linije, kaznuje s 16 letnim zapornim. Tako je izjavil javni tožilec »demokratičnega« komunističnega režima v Jugoslaviji na pravkar obravnavanem procesu v Beogradu proti srbskim prvakom.

Hvala lepa za tako demokratično »stvarišje« okoli »Primorskega« in »Soče«. Hvala lepa tudi za ono drugo vašo »demokratično«, ki nam je ugrabila Slavkoto Uršiča, ker se je bala njegove pravične in resnične demokratične. In hvala lepa tudi za tisto vašo »demokratično«, ki je napadala, sramotila in ubijala celo zavezniške vojake od leta 1945 dalje in ugrabljala ljudi, gonila naše ljudstvo na divje razuzdane pogo-

ne proti zaveznikom, da so se je nasitili in... na mirovni konferenci odrekli prav zaradi nje vsako podpiranje jugoslovanskih sicer opravičenih zahtev po priključitvi Gorice, Trsta in Koroske.

Ni dovolj nekaj zahtevati, »stvarišje« krivični učitelji demokratičnosti, treba je tudi znati zahtevati... Sovražniku, zlasti še zločinskemu sovražniku ni še nihče na svetu odprl vrata! In slovenskemu narodu, onemu nekomiunističnemu, ostanejo živo v spominu sestreljena ameriška letala! Prav v trenutku, ko je bilo treba držati živce mirne in ukročene za vsako ceno! Danes se pozno zaveda Titova vlada, da je ameriška demokracija boljša. Imeli smo torej prav, ko smo jo zagovarjali, ko sta jo »Primorski« in »Soča« sramotno blatila...

In končno hvala lepa tudi za vse ostale vaše »demokratične«, ki so odprle tisoče grobov slovenskim in sploh jugoslovanskim bratom, da se je partija povzpela na oblast, kjer vlada tako »demokratično«, da bežijo iz njenega »raja« zaporedoma cele trume državljanov, morda zato, ker so preveč siti in preveč za-

slepljeni od vsega čara komunistične »demokratičnosti«. Predpretekli teden je zbežalo samo iz Dornberga kar šest mladeničev hkrati! Koliko grobov pa so že odprle na meji mitre Titovih stražarjev? V enem samem pasu dveh kilometrov štejejo od septembra 1947 — recni in piši — osemdeset ustreljenih bratov na begu iz »raja« v svobodo...

Zelite, da vam serviramo še s kakšno drugo rdečo »demokratično«?

Morda pa sta »Primorski« in »Soča« zato glasno zakričala, da bi zaglušila neko drugo dejstvo, ki nam prihaja na uho od dne do dne bolj glasno, to je, da »beograjska diplomacija« ne samo pozabila na nas, ampak se v Rimu celo v nekem oziru odrekla pravicam, s katerimi je po mirovni pogodbi sama odločala.

Cas odkrije tudi to resnico!

Medtem je »Messaggero Veneto« od 7. t. m. prinesel zahtevo udrženja »osopovskih patriotov«, da merodajni italijanski krogi prepričajo uvedbo dvojezičnosti. Ta zahteva, ki je itak že stara, ponavljajo spričo članka v »Demokratičnem«, zaradi katerega sta se »Primorski« in »Soča« tako »vzburila«. Naše zahteve glede italijanske manjšine v Jugoslaviji »Messaggero Veneto« pa niti ne omenja!

štene ljudi, bo cesta Rubije-Vrh še vedno taka.

Nadalje omenja delegat z Vrha dobesedno: »Tudi domačo gospo učiteljico, ki bi morala pomagati pri vzgoji mladine, skuša ovirati njeno delovanje.«

Odgovor: Domači gospe učiteljici, ki nam vzgaja in poučuje naše najmlajše, smo za to njeno delo iskreno hvaležni! Poleg tega nam naša domača gospa učiteljica uči in vodi naš cerkveni pevski zbor, ki nam lepo prepeva v cerkvi in izven nje. Ponosni smo na naš pevski zbor, večkrat nas iznenadi tudi s kakšno lepo narodno pesmijo, posebno lepo se je ta zbor odrezal na slovenskem taboru v Repentabu. Vsa čast domači g. učiteljici za njeno delo in njeno požrtvovanje, kakor tudi našim vrlim pevcom.

Pevski nastopi v cerkvi in izven nje dovolj pričajo, da domača g. učiteljica ljubi mladino in se žrtvuje za njeno izobrazbo in vzgojo. Nikakor pa je ne ovira, kakor to trdi »Soča«.

Šolska zdravniška ambulanta

V Gorici je ustanovljena šolska zdravniška ambulanta, ki jo bo vodil dr. Genoveze in ki bo nudila brezplačno pomoč šolski mladini. Delovati začne prihodnji mesec.

Važno za trgovce

Vsi trgovci morajo popisati in prijavit nekatero vrste blaga, ki ga imajo v zalogi in ki ga predvideva zakon od 8. januarja 1951 št. 1. Rok za prijavo poteče 16. t. m. Pojasnila daja trgovsko združenje v Gorici.

Odgovorni urednik: dr. Janko Jež
Tisk: tiskarna »ADRIA«, d. d. v Trstu

trošimo pod krono debla v količini 10 - 20 gr na štirjaški meter in primerno zabranamo.

Umrljivost češenj in češpelj

Da nam češnje in češpelje prezgodaj odmirajo, sta lahko dva glavna vzroka: ali prevelika suša ali korenenska plesnoba. Izumiranju zaradi suše odpomoremo s tem, da držimo zemljo pod drevesom vedno zrahljano, s čimer preprečimo preveliko izhlapevanje vlage iz nizkih plasti. Korenska plesnoba pa povzroča, ali ležanje vode ali podkopavanje lesenih ostankov od obrezovanja. Ležanje vode odpravimo s tem, da zemljo enakomerno izravnamo. Drugi vzrok pa odpravimo s tem, da polje dobro očistimo vseh koščekov lesa predno pričnemo s kopanjem ali oranjem, da jih ne podkopljemo.

V splošnem, kar se tiče škropljenja sadnega drevja sploh, moramo skrbeti, da poskropimo predvsem sadno popje, ker tukaj so zalege boleznih; le ko škropimo tudi v mescodrinom, poskropimo tudi ostali les, ker ta ima poleg lastnosti uničenja raznih boleznih tudi to, da skorjo nekako posveži, kakor ima občutek človek, ko opravi toplo kopaljo.

In nazadnje, bi za škropljenje sadnega drevja toplo priporočal, da si mogoče po več sosedov skupaj nabavite prevozne brigalnice z dolgimi gumijastimi cevmi. S tem prihranite predvsem na trudu in pa odpravite delo bolj temeljito.

Kmet

POMENKI O PREHRANI

Dr. Bregant Marjan

Zmotna pa je misel, da dajejo bogatejši dober zgled, kako se je treba smotrno hraniti. Med njimi najdemo največ onih boleznih, ki so posledica požečnosti, neznanosti, skratka razvratnosti.

Ravno tako je važno hranilom vzdrževati normalne cene, kakor hranila v zadostni meri proizvajati. Poleg tega pa je nujno potrebno pravilno usmeriti prehrano. V tem oziru bi mnogo koristil poduk ljudstva o pravilni prehrani, uvedba ljudskih kuhinj, kuharskih šol, nabavno-prodajnih združenj, reorganizacija gostinstva itd.

II.

Potreben je bil dolg uvod, da spoznamo kako važen problem je prehrana celega naroda. Tako tudi vemo kolikšen napor bi bil potreben, da se sedanje prehrabno stanje izboljša. Če pa resnično želimo izboljšati, kar je zgrešenega, se moramo seznaniti z najenostavnejšimi pravili prehrane.

Vsakodnevno človekovo prehrano tvorijo različna hranila, ki jih dobiva v naravi deloma od domačih in divjih živali, deloma iz rastlinstva in tudi iz rudnin. Živali mu v glavnem dajejo tolstšo, meso in mlečne izdelke; rastlinstvo mu daje kruh, zelenjavo, sadje ter različna olja; rudninstvo mu končno daje n. pr. kuhinjsko sol. Če natančneje preučimo vsa živila, ugotovimo, da jih lahko razstavimo v nekaj enostavnih snovi, ki jih imenujemo beljakovine, ogljikovi hidrati, tolstše, soli in vitamine.

Zadostna hrana izpolnjuje dve nalogi: 1) ona dovaja telesu zadostne količine sile (energije), 2) mu daje na razpolago snovi, ki so potrebne za izgradnjo tkiv. Za izgradnjo tkiv pa telo potrebuje vode, soli in beljakovin.

Odraslo človeško telo rabi 2400 - 2800 gr vode na dan, ki jo dobiva v jedi in pijači. Če primanjkuje vode, potem narašča razpad beljakovin v telesu. Zavžito vodo izločimo vso: od 3 l izločimo 2 l s sečjo, 100 kubičnih cm z iztrebki, 300 kubičnih cm z izdihavanjem in ostanek skozi kožo.

(Se nadaljuje)

Radio Trst II

NEDELJA, 11. febr.: 9.00 Kmetijska oddaja. — 11.30 Aktualnosti. — 12.00 Od melodije do melodije. — 13.00 Glasba po željah. — 18.30 Oddaja za najmlajše - »Medvedov zvonček«, pravljica. — 19.00 Bizet: Lepa deklica iz Pertha. — 21.00 Z domače knjižne police. — 22.00 Čajkovski: Simfonija št. 6 v H-molu (patetična).

PONEDELJEK, 12. febr.: 18.15 Čaj-

Števerjan in Sovodnje samostojni občini

Uradni list prinaša odlok, s katerim sta Števerjan in Brdih in Sovodnje ob Soči postali samostojni občini. K Števerjanu so priključeni še sledeči kraji: Ščedno, Uklandi, Valerišče in Jazbine. K Sovodnjam pa Rupa, Peč, Skrljan, Rubije, Gabrije, Sv. Mihael in Cotiči.

Bivši kraji občine Dobrovo, to je Plešivo, Gradci in Ceglo, so priključeni h Krmini. Doberdob pa dobi kraje Devetaki, Vižintini, Pakišče, Ferletiče, Bonetiše in sploh vse kraje bivše občine Opatje selo, ki niso priključeni k Sovodnjam.

Značilno je, da Jamlje niso priključene k Doberdobu. To pa zato, ker bodo vrnjene nabrežinski občini, ko bo Trst priključen k Italiji. Čakaj osel, da bo trava zrasla...

kovskij: Francesca da Rimini - suita. — 19.00 Iz filmskega sveta. 21.00 Vokalni koncert tenorja Renata Kodermaca. — 21.20 Liszt: Faustova simfonija.

TOREK, 13. febr.: 13.00 Glasba po željah. — 18.15 Brahms: Dvojni koncert v A molu za violino, čelo in orkester. — 19.00 Mamica pripoveduje. — 20.00 Evropski varieté. — 22.00 Vzori mladini: Roentgen - dobrotnik človeštva. 22.00 Gershwin: Koncert za klavir in orkester.

SREDA, 14. febr.: 14.15 Chopin: »Les Sylphides« - balet. — 19.00 Zdravniški vedež. — 20.30 Naša šola. — 21.00 Veseli bratci. — 21.30 Koncert violinista Stefana Nedelčeva. — 22.30 Liszt: Preludiji.

ČETRTEK, 15. febr.: 13.10 Pevski duet izvaja slovenske narodne. — 18.15 Moszkowsky: Iz tujih dežel - plesna suita. — 18.37 Rahmaninov: Koncert št. 1 v F-molu, op. 1. — 19.00 Slovensčina za Slovence. — 21.00 Radijski oder - Prva žena - Rebecca. — 22.30 Dvorak: Serenada, op. 22.

PETEK, 16. febr.: 13.00 Glasba po željah. — 18.15 Beethoven: Koncert št. 1 v C-duru. — 19.00 Pogovor z ženo. — 20.10 Koncert pianistke prof. Mirce Sancinove. 20.30 Tržaški kulturni razgledi. — 21.00 Mojstri besede: Franc Werfel: Verdi - odlomki.

SOBOTA, 17. febr.: 13.20 Sramel kvintet: Veseli godci. — 18.15 Schumann: Koncert v A-molu. — 19.00 Programski periskop. — 19.05 Gluck: Paris in Helena - suita.

VSE NA OBROKE

Radio-aparate, harmonike, šivalne stroje proti plačilu

na račun **lir 1000.-** ostanek v mesečnih obrokih po **lir 2000.-**

Soudeležba na veliki loteriji RUGGERO

RUGGERO ROSSONI

Corso Garibaldi 8

Lovci, pozor!

KUNE BELICE - KUNE ZLATICE

za direkten eksport v Ameriko PLACA NAJBOLJŠE po dnevnih cenah

M. Fischer

TRST, VIA PIETA' 24
(Telefon 93,134)

Mizarji! kmetovalci podjetniki!

Kole za trle, deske smre, kone, macesne, snopi in trdih leso, trame in par-

kete nudí najugodnejše

TEL. 90441

TRST

Viale Sonnino, 24

KRMARSTVO

ZILLOTTO

NUDI NAJBOLJŠE VRSTE KRZNA

PO NAJUGODNEJŠIH CENAH

OLAJŠAVE PRI PLAČILU!

Trst - ulica XXX Ottobre 11 - tel. 29-374